

Princípy TUR – súčasť aktivít Slovenskej agentúry životného prostredia

Jednou z organizácií MŽP SR na Slovensku, ktorá je zameraná na zabezpečovanie starostlivosti o životné prostredie a rozvoja environmentalistiky na princípoch trvalo udržateľného rozvoja, je Slovenská agentúra životného prostredia (SAŽP). Celoslovenská pôsobnosť organizácie v tejto oblasti vytvára vhodné podmienky pre efektívne zapojenie sa do riešenia problematiky a implementácie princípov TUR na národnej úrovni. Vzhľadom na veľký rozsah činností spomenieme len niektoré druhy aktivít, ktorými sa SAŽP snaží presadzovať myšlienky princípov TUR v celej našej spoločnosti.

Pôsobnosť SAŽP je dnes úzko spätá s povinnosťami Slovenskej republiky vyplývajúcimi z členstva v Európskej únii v oblasti životného prostredia. SAŽP plní funkciu Národného ohniskového bodu SR pre spoluprácu s Európskou environmentálnou agentúrou (EEA), ktorá je jednou z jedenástich špecializovaných agentúr EÚ. SAŽP je tvorcom a prevádzkovateľom národného uzla európskej siete EIONET (European Environment Information and Observation Network), ktorá prepája EEA s 38 krajinami Európy a umožňuje okamžitú informovanosť o stave životného prostredia v Európe. Významné poslanie SAŽP plní aj v oblastiach tvorby Informačného systému o životnom prostredí a predpisov o prístupe k informáciám - najmä cez každoročne publikované Správy o stave životného prostredia SR a ďalšie informácie publikované či už na www.sazp.sk alebo www.enviportal.sk. K ďalším aktivitám SAŽP, ktoré súvisia s TUR, patrí aj organizácia konferencie Enviro-i-fórum, ktorá dáva priestor na výmenu skúseností a prezentáciu prevádzkovaných alebo pripravovaných informačných projektov na zber, spracovanie, analýzu, publikovanie a sprístupňovanie environmentálnych informácií.

SAŽP dlhodobo plní úlohy vplývajúce pre SR z podpisania viacerých multilaterálnych medzinárodných dohôd, ktoré úzko súvisia s TUR. Ide o Bazilejský dohovor o riadení pohybu nebezpečných odpadov cez hranice štátov a ich zneškodňovaní, Štokholmský do-

Deti prírode 2007 (foto: Pavol Michal)

hovor o perzistentných organických látkach, Karpatský dohovor o ochrane a trvalo udržateľnom rozvoji Karpát a i. Plní taktiež funkciu Národného kontaktného bodu pre výmenu informácií podľa Štokholmského dohovoru a funkciu Národného ohniskového bodu Bazilejského dohovoru. SAŽP ďalej dlhodobo zabezpečuje úlohu regionálneho centra tohto dohovoru pre krajiny strednej a východnej Európy, kde zastupuje tieto krajiny v rámci environmentálneho programu OSN. K významným aktivitám SAŽP na poli implementácie princípov TUR do praxe patrí aj vypracovanie návrhu Národného akčného plánu pre zelené verejné obstarávanie v podmienkach SR na roky 2007 - 2010, ktorého hlavným cieľom je uplatňovať environmentálne vhodné produkty, environmentálne technológie a systémy environmentálneho manažérstva vo verejnom obstarávaní. Vo väzbe na hlavné ciele

rieky Tisy. Do tejto oblasti môžeme zaradiť aj Program obnovy dediny, ktorý pomáha slovenským dedinám hľadať, nachádzať a vyjadrovať víziu svojho rozvoja a krok za krokom ju postupne uskutočňovať.

Projekt BISEL (foto: Tomáš Kizek)

ProEnviro 2006 (foto: Katarína Kosková)

Implementácie integrovannej produktovej politiky je jednou z priorit vytvorenie medzirezortnej pracovnej skupiny s orientáciou na oblasť trvalo udržateľnej výroby a spotreby, s cieľom nadviazania dialógu a spolupráce s podnikateľmi a príslušnými zainteresovanými stranami na stanovenie cieľov a zabezpečenie súladu a synergie medzi rozličnými súvisiacimi oblasťami politik. K praktickým úlohám, ktoré rieši SAŽP na poli starostlivosti o krajinu v intenciách TUR, patrí aj spracovanie spoločnej stratégie TUR povodia

SAŽP ďalej v rámci svojej činnosti okrem iného navrhuje obsah, zameranie a formy neformálneho vzdelávania v oblasti environmentálnej výchovy a vzdelávania, organizuje podujatia podporujúce zvyšovanie environmentálneho povedomia obyvateľstva v zmysle TUR a koncepčných materiálov ministerstva životného prostredia, koordinuje činnosť a metodicky riadi sieť stredísk environmentálnej výchovy SAŽP (SEV SAŽP), pripravuje metodické materiály pre mimoškolskú environmentálnu výchovu, v spolupráci s ministerstvom životného prostredia pripravuje a organizačne zabezpečuje Medzinárodný festival filmov o životnom prostredí

Envirofilm, zabezpečuje tiež edično-propagačnú činnosť v environmentálnej výchove, organizuje odborné kurzy, školenia, konferencie, sympóziá, výstavy, súťaže, tábory a iné podujatia pre všetky vekové skupiny, zamerané na TUR a ochranu životného prostredia.

V rámci pestrej a rôznorodej činnosti vznikli viaceré programy a projekty, ktoré svojim obsahom podporujú myšlienky TUR. K prvým takýmto projektom patril Enviroprojekt, ktorý bol určený pre žiakov základných škôl a bol zameraný na tvorbu environmentálnych projektov a ich následnú realizáciu s cieľom zlepšiť prírodné a životné prostredie. Jeho úspešným pokračovaním bol medzinárodný projekt Živá príroda. Išlo o výchovno-vzdelávací projekt vyhlásený SAŽP v spolupráci s Field Studies Council (FSC) z Veľkej Británie, za finančnej podpory Darwin Initiative a Slovenského plynárenského priemyslu, š. p. Prvá etapa projektu trvala od roku 2001 do roku 2003. V tejto etape projektu sa mapoval výskyt 105 druhov živočíchov a 120 druhov rastlín na vybraných miestach v blízkosti okoli školy alebo bydliska. Výskyt vybraných druhov žiáci zaznamenávali do evidenčných kariet a zatriedovali do troch základných typov ekosystémov - lesného, lúčneho a vodného. Úlohy v projekte riešili žiaci vo veku 10 až 15 rokov, výnimočne aj mladší. Z celkového počtu prihlásených 799 skupín, úlohy v prvej etape projektu úspešne zvládlo 485 skupín, ktoré nám svoje výsledky poslali na konci roku 2001 na adresu SAŽP v Banskej Bystrici.

Projekt Živá príroda od roku 2006 pokračuje programom BISEL (Biotic Index at Secondary Education Level, pozri www.sazp.sk/bisel), ktorý okrem SAŽP organizuje aj SOSNA, o. z. Tento program je zameraný na monitoring čistoty tečúcich povrchových vôd pomocou vodných bezstavovcov. Metodika je platná pre všetky krajiny Európskej únie. Vedúci 3 až 6-členných pracovných skupín zdarma dostávajú rôzne pracovné pomôcky (výukový CD-rom s metódikou a evidenčnými kartami, farebne ilustrovaný kľúč na určovanie vodných bezstavovcov). Vzhľadom na obmedzené finančné prostriedky sú prednostne oslovované základné školy, ktoré sa na projekte už podieľali. Všetky informácie o projekte, a najmä výsledky činnosti skupín, budú vystavené na internetovej stránke www.sazp.sk v rubrike „Projekty“ a na <http://enviroportal.sk/ziva-priroda/vysledky.php>, kde sa aj v súčasnosti dozviete viac.

ProEnviro je súťaž o najlepší návrh environmentálneho projektu, ktorý ešte nebol realizovaný a ocenený v iných podobných súťažiach. Cieľom súťaže je propagácia a podpora projektov škôl smerom k TUR, zvýšenie záujmu žiakov a pedagógov o svoju školu a jej životné

prostredie, rozvíjanie spolupráce a aktívnej účasti na riešení problémov miestnej komunity a regiónu. Do súťaže sa môžu prihlásiť kolektívy zložené zo žiakov a pedagógov, prípadne nepedagogických pracovníkov škôl, zástupcov miestnych samospráv a združení v troch súťažných kategóriách: materské školy, základné školy a stredné školy. Do druhého ročníka ProEnviro 2006 sa zapojili kolektívy zo 77 materských, 84 základných a 31 stredných škôl (spolu 192 škôl). Odborná porota v každej súťažnej kategórii vybrala jednu školu, ktorá získala finančnú podporu na realizáciu predloženého projektu vo výške 50 000 Sk.

Tábor Vodný svet 2007

SAŽP – odbor environmentálnej výchovy v spolupráci s firmou Kuruc Company pripravila a realizovala v školskom roku 2006/2007 projekt s prílehlavým názvom Ekopaky. Firma Kuruc so sídlom v Šuranoch je spracovateľom vrstevných kartónových obalov na Slovensku. V snahe zvýšiť nielen povedomie o separácii odpadu, ale aj množstvo vytriedených tetrapakov, iniciovala pre školy a školské kolektívy súťaž v objeme vyseparovanej komodity. Envirovýchovný projekt pre školy zameraný na triedený zber viacvrstvových obalov sa pod hlavičkou SAŽP začal realizovať v roku 2004. Hoci mal projekt formu súťaže, od samého začiatku bolo jeho nosnou myšlienkou prispieť k zníženiu netriedeného odpadu, ktorý končí nevyužitý na skládkach. Zdôrazňoval, že najrozumejším riešením ako znížiť množstvo odpadu na skládkach, je rozumné nakupovanie a predchádzanie jeho vzniku. Jednoducho povedané: „najvhodnejšie ekoobaly sú vlastne žiadne obaly“. Preto by súťaž nemala viesť k zvyšovaniu produkcie viacvrstvových obalov, ale k vyseparovaniu tých, ktoré už raz boli zakúpené.

Návšteva Ekofarmy, Letný tábor 2007 (foto: Želmíra Ružičková)

Pre potvrdenie týchto myšlienok a presmerovanie pozornosti od množstva vyzbieraných obalov na formu zberu bol v septembri 2006 súbežne so súťažou vyhlásený projekt Príprava a realizácia zberu viacvrstvových obalov. Jedným z jeho hlavných cieľov sa stalo zvýšenie environmentálneho povedomia obyvateľov Slovenska v oblasti spotrebiteľskej výchovy. Prostredníctvom zaslaných formulárov, mohli školy prihlásiť do súťaže svoje vlastné školské projekty, aktivity, ktorými sa počas školského roka snažili o zapojenie celej školy a miestnej komunity do separácie a zberu nielen tetrapakov. V školskom roku 2006/2007 sa do zberu viacvrstvových obalov aktívne zapojilo 204 škôl a mimoškolských združení z celého Slovenska. V priebehu školského roka spolu vyzbierali neuveriteľných 383 ton obalov!

Veľtrh environmentálnych výučbových programov Šiška je jediné celoslovenské podujatie s medzinárodnou účasťou, ktoré je určené predovšetkým pedagogickým pracovníkom, koordinátorom environmentálnej výchovy na školách, ako aj pracovníkom mimovládnych organizácií, ktoré sa venujú environmentálnej výchove a presadzovaniu myšlienok TUR do výchovy nielen mladšej generácie, ale aj širokej verejnosti. Veľtrh, je orientovaný na ponuku environmentálnych výučbových programov, metodických materiálov, učebných pomôcok a výmenu skúseností so zahraničnými organizáciami a partnermi. Veľtrh environmentálnych výučbových programov prebieha už 10 rokov a je nenahraditeľnou inšpiráciou pre mnohých pedagogických pracovníkov z celého Slovenska.

Pre školskú mládež sa organizujú a pripravujú tábory so zaujímavým programom podporujúcim myšlienky TUR. V roku 2007 sa konal v SEV Dripie potápačský tábor Vodný svet určený na poznávanie vodného ekosystému, kde deti mali možnosť vyskúšať si potápanie pod vedením profesionálnych potápačov. Letné dobrodružstvo na SEV Teplý Vrch ponúka deťom počas školských prázdnin zážitkovou formou oboznámiť sa s environmentálnymi aktivitami súvisiacimi s problematikou TUR priamym kontaktom s prírodným prostredím.

Toto je len stručný prehľad aktivít, ktoré uskutočňuje SAŽP pre posilnenie myšlienok TUR. Cieľom týchto programov a projektov je vzbudiť vo vedomí širokej verejnosti pocit zodpovednosti, ktorú všetci máme voči spoločnosti a budúcim generáciám.

RNDr. Ľuboš Čillag
SAŽP Banská Bystrica

Šiška 2007 (foto: Jana Šimonovičová)